

Ultima zi la Timpul a lui Eminescu – 28 iunie 1883. Studiul integral al Profesorului Nae Georgescu: 0 conspirație fără conspiratori. EXCLUSIV MIHAI- EMINESCU.RO

Foto: Cristina Nichitus Roncea / uzp.org.ro

0 conșpirație fără conspiratori
Ca să mă extrag din parantezele și generalitățile d-

nelor care mă citează din auzite ca făcător de mitologie eminesciană, redau, cât se poate de scurt, opiniile mele despre ultima zi la *Timpul* a lui Eminescu.

S-a încetățenit, fără voia mea, dar – temporal, cel puțin, după cărțile scrise de mine – ideea că Eminescu a fost eliminat din presă la data de 28 iunie 1883 în urma unei „conspirații”. Se vorbește de „teoria conspiraționistă” în ceea ce-l privește, căutându-se și identificându-se unii „actanți” care au lucrat din umbră la prinderea poetului în flagrant de iresponsabilitate sau au provocat evenimente care să-l aducă în situația de a se arăta ca iresponsabil.

Personal, deși nu am lucrat cu termeni precum „conspirație” etc., nu sunt incomodat de ei. M-am ghidat mult timp după „*Istoria contemporană a României*” de Titu Maiorescu, o carte în care conspirațiile, stratagemele politice, farsele, comploturile politice, intrigile, cabalele abundă. După mentorul Junimii, epoca de modernizare a României începe cu abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza realizată (obținută) în urma unui complot. Cine urmărește această carte vede că de la acel 11 februarie 1866 până spre 1900 comploturile și conspirațiile se țin lanț: este modalitatea prin care cad și se ridică guvernele, prin care se pun la cale și se înfăptuiesc alianțele secrete ori semisecrete, prin care se aduc oameni noi la cârma țării și se înlătură de la putere unii indezirabili. Este uimitor cum autorul, Titu Maiorescu, urmărește, descrie, laudă reușitele unor conspirații/comploturi: termenii îi sunt foarte familiari, nu-l incomodează câtuși de puțin. Este – *mutatis mutandis* – cum am urmărit noi, astăzi,

virtuozitatea driblingului în fotbal, de pildă.

Însuși principele Carol a fost adus în România deghizat, ascuns pe puntea unui vas până la intrarea Dunării în țară iar apoi purtat pe căi secrete până în București. Liberalii vor lua puterea în 1876 în urma coalizării secrete de la Mazar Pașa, alianța cu Puterile Centrale din 1883 va fi secretă, etc., etc. Noi îl citim pe Caragiale în registru comic, dar o replică precum aceasta a lui Farfuridi poate fi înțeleasă și maiorescian: „*Cum ziceam adineauri amicului Brânzovenescu: trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi... De aceea eu totdeauna am repetat cu străbunii noștri, cu Mihai Bravul și Ștefan cel Mare: iubesc trădarea, dar urăsc pe trădător...*”.¹ Este chestiune de climat: trădarea, conspirația, complotul sunt înțelese, în cheie pașoptistă, ca motor al istoriei – și nici Maiorescu nici – cu atât mai puțin! – Caragiale nu se formalizează, discută deschis asemenea lucruri.

Într-un astfel de climat general de comploturi, stratageme, curse și conspirații – ce mare lucru ar fi o cabală în plus, aceea din 28 iunie 1883, prin care și Eminescu este declarat *public* nebun pentru a nu mai putea să dețină funcții *publice* !?

Să ne înțelegem: nu intră în discuție boala poetului, acel surmenaj intelectual care-i cerea repaos și chiar internare. De altfel, poetul mai fusese internat în spital, prietenii săi consemnează și alte perioade când îl văd obosit – dar lucrurile se petreceau între ei, iar după un repaos, supravegheat sau nu, poetul revenea la deplinătatea forțelor. Acum însă, când cu evenimentele din 28 iunie 1883, anunțul bolii poetului este publicat pe pagina a doua a ziarului *Românul* (pe 1 iulie 1883),

oficiosul guvernamental aflat în necurmată polemică de oameni și idei cu Eminescu. Ziarul poetului, *Timpul*, va confirma știrea abia peste două zile – într-un anunț din prima parte a căruia aflăm că poetul „a încetat a mai lua parte la redacțiune”, deci a fost demis. Când adversarul de idei (politice, polemice, etc.) anunță că ești bolnav, ce ai de făcut? Și dacă trebuie să te aperi, cine te ajută?

Am dezvoltat cazul similar, acela al inginerului Nicolae Făgărășanu, un prieten al lui Eminescu: în focul unei polemici cu miză financiară mare (bani din buget), acesta este declarat nebun de către ziarul cu care se lupta. Ca să răspundă, Nicolae Făgărășanu a oferit, cum am zice astăzi, o conferință de presă: a închiriat o cameră la un hotel din centrul Bucureștilor și i-a chemat pe toți prietenii ziariști să-l vadă. Lumea s-a convins că poate fi considerat persoană publică, adică este sănătos.

Ce ar fi putut să facă Eminescu, însă, pentru a-și convinge prietenii și dușmanii de același lucru? Nimic, și asta din două motive. Mai întâi, se afla închis cu ajutor de la poliție, deci strict supravegheat. Apoi, era cu adevărat în criză, avea nevoie de timp pentru refacere. S-a căutat și s-a găsit momentul potrivit în ceea ce-l privește. În discuție intră, desigur, felul bolii poetului – dar zvonul public odată lăsat să umble nu mai ține cont de asta.

În discuție mai intră, însă, și evenimentele acestui 28 iunie torid. Lucrurile sunt foarte complicate și necesită explicații de amănunt – pe care le-am oferit în cărțile mele. Geopolitic, în această zi Regatul României schimbă orientarea politică,

economică etc. tradițională – dinspre Franța și Anglia, către Puterile Centrale. Este vorba de intrarea noastră în alianța secretă cu Germania, Austro-Ungaria și Italia. După primele mele cărți, prin anii 90 ai secolului trecut, Alexandru Paleologu a vorbit în mod special despre ziua de 28 iunie 1883 numind-o momentul schimbării axei de interes geopolitic al României. După aceea, Alexandru George acordă de asemenea o importanță deosebită acestei zile din istoria noastră modernă. Desigur, niciunul nu face legătura cu Eminescu... Chiar și săraca noastră istoriografie dedicată momentului, după 1994 amintește această zi ca pe una extrem de importantă – fără a face, desigur, nici ea – ea, mai ales! – racordarea la biografia unui... biet ziarist, în fond...

Practic, acest tratat de alianță, foarte necesar pentru țară, salvator la momentul respectiv, a însemnat reorientarea economiei noastre către Germania și Austro-Ungaria – o schimbare de axă, așadar – și, în consecință, schimbarea spiritului public, devierea dinspre francofonia noastră funciară către germanofilie. De acum înainte se poate vorbi de „influențele catalitice” (Lucian Blaga) ale spiritului german asupra românismului și românității (folosesc termenii cu sufixe categoriale obișnuite, fără conotații de alt fel). Asemenea lucruri se fac cu maximă atenție și concentrare – iar ceea ce numim astăzi „victime colaterale” se trece sub tăcere în dobânda câștigului. Apropierea noastră de industria germană a însemnat progres, europenizare în galop. Când privești, însă, momentul impactului nu se poate să nu vezi rănila ... responsabilității.

Ca evenimente între care se înscriază „boala gravă”

a lui Eminescu, sau „căderea lui bruscă” după I. Crețu, trebuie să amintim mai ales expulzarea din țară a lui Émile Galli, directorul ziarului francez din București *L'Indépendance roumaine*. Evenimentul a fost foarte mediatizat, și mă rezum să redau o caricatură de epocă unde bietul franțuz este înfățișat ca vânat, urmărit de guvernul român în chip de haită – biciuită de la distanță de reprezentantul Austro-Ungariei. Priviți câteva clipe această caricatură ce rezumă o pagină de istorie... nescrisă însă. Era tot la 28 iunie 1883.

În aceeași zi s-a devastat sediul Societății Carpații – al cărui membru marcant era și Eminescu. Recent s-a descoperit că unul dintre directorii acestei societăți, Gheorghe Ocășanu, nimeni altul decât acela care a ajutat la arestarea lui Eminescu, era agent al poliției Austro-Ungariei. Această societate care lupta clandestin pentru unirea Ardealului cu țara începuse a fi penetrată de agenți străini – și, practic, activitatea ei se poate reface astăzi după rapoartele secrete trimise la Viena și găsite, în zilele noastre, în binevoitoarele arhive de acolo. Eminescu este foarte des citat în aceste rapoarte. Era, deci, tot 28 iunie 1883. Raporturile diplomatice ale Regatului României cu Puterile Centrale s-au înrăutățit brusc după sărbătorile de la Iași, din 6 iunie, când, la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare, în prezența lui Carol I, s-au rostit discursuri irredentiste (mai ales de către Petre Grădișteanu). Spre 25–26 iunie 1883 vestea se lățește bine de tot în Europa, grație mai ales ziarului românesc de limbă franceză *L'Indépendance roumaine*, care era foarte răspândit pe continent, iar Austro-Ungaria va rupe relațiile diplomatice cu România pentru 48 de ore, în timp ce Bismarck va telegrafia (în secret, desigur) că

declară război Regatului României dacă nu se aduc reparații. Regele însuși scrie scrisori teribil de adevărate către rude și prieteni, despre presa maghiară, mai ales cea din Budapesta, care cere imperativ ca România să fie cucerită urgent cu armele și anexată la Austro-Ungaria. A fost un adevărat război de presă... dar și de jurnaliști.

Iată, în acest sens, mărturii de ultimă oră foarte importante, ce vin să încoroneze reliefurile atât de accidentate ale informației. Este vorba chiar despre corespondența privată a regelui Carol I, recent descifrată și editată de dl. Sorin Cristescu². Avem, așadar, scrisorile regelui din preajma lui 28 iunie 1883, către ilustrul său tată sau către alte persoane din familie, din care extragem câteva pasaje privitoare la presă: „*Semnificația infamă care s-a dat cuvântărilor ținute la festivitățile de la Iași și comentariile despre prezența lui Brialmont arată cât de departe poate duce libertatea presei, fiind în stare să implice țara într-un conflict primejdios cu vecinii. În ziarele românești și Austro-Ungare domnește la ora actuală o așa de uriașă iritare că ne-am putea teme de o explozie.*”

³; „*Dacă tonul presei românești este extrem de regretabil, cel al ungarilor a ajuns la limita nerușinării, aceștia cer cu o nemaiauzită nerușinare pur și simplu anexiunea /noastră/. În Germania, din nefericire, nu intră ziare scrise în limba maghiară, care aici sunt foarte răspândite, altminteri românii ar fi tratați cu mai multă indulgență. Germanii iubesc banii românești, dar se năpustesc cu lovituri de bâtă asupra țării.*” ⁴ Iată, apoi, părerile suveranului despre ziarul *L'Indépendance roumaine* (a aleg un pasaj mai semnificativ dintre multele la îndemână; regele afirmă de câteva ori că foaia

franțuzească face politica Rusiei pentru că se hrănește masiv din rublele pe care imperiul i le furnizează): „Ziarele răspândesc în continuare știri false pe aici. Cea mai rea foaie în această privință este L'Indépendance roumaine care se hrănește din minciuni, povești de scandal și atacuri josnice împotriva guvernului. Presa străină din nefericire își ia știrile din acest izvor necurat și ziarele bucureștene simpliste repetă apoi totul papagalicește. Nemărginita libertate a presei nu ne permite să luăm măsuri împotriva lor.”⁵ Ca să demonstrez același lucru, mie mi-au trebuit spații largi și investigații destul de lungi (abia crezute de către tinerii mei colaboratori...), acest izvor atât de limpede, regal cu adevărat, nu fusese scos la iveală. Iar acum, când îl avem, trebuie să facem racordarea acestor informații la domeniul eminescologiei.

Așadar, de ani buni *L'Indépendance roumaine* făcea zile fripte guvernului Brătianu, transportând în Europa și punând zilnic pe mesele ambasadorilor, miniștrilor, președinților, regilor – bârfe, ineptii, chiar secrete de stat. După dezvăluirile ei privind discursurile iredentiste de la Iași, din 6 iunie 1883, când s-a dezvelit statuia lui Ștefan cel Mare, Europa ziaristică și politică s-a încins, a luat foc adică, a ars mocnit până la 28 iunie și în această zi a izbucnit flacăra. Guvernul Brătianu a luat, în fine, măsuri împotriva presei, mai exact l-a expulzat din țară pe directorul foii franceze, cetățeanul francez Émile Galli. Situația o cerea: Austro-Ungaria rupsesse relațiile diplomatice cu Regatul României pentru 48 de ore (și executa manevre armate în Carpați, în timp ce presa maghiară striga că a venit timpul ca imperiul să-și anexeze Valahia și Moldova; aceste scenarii geopolitice erau

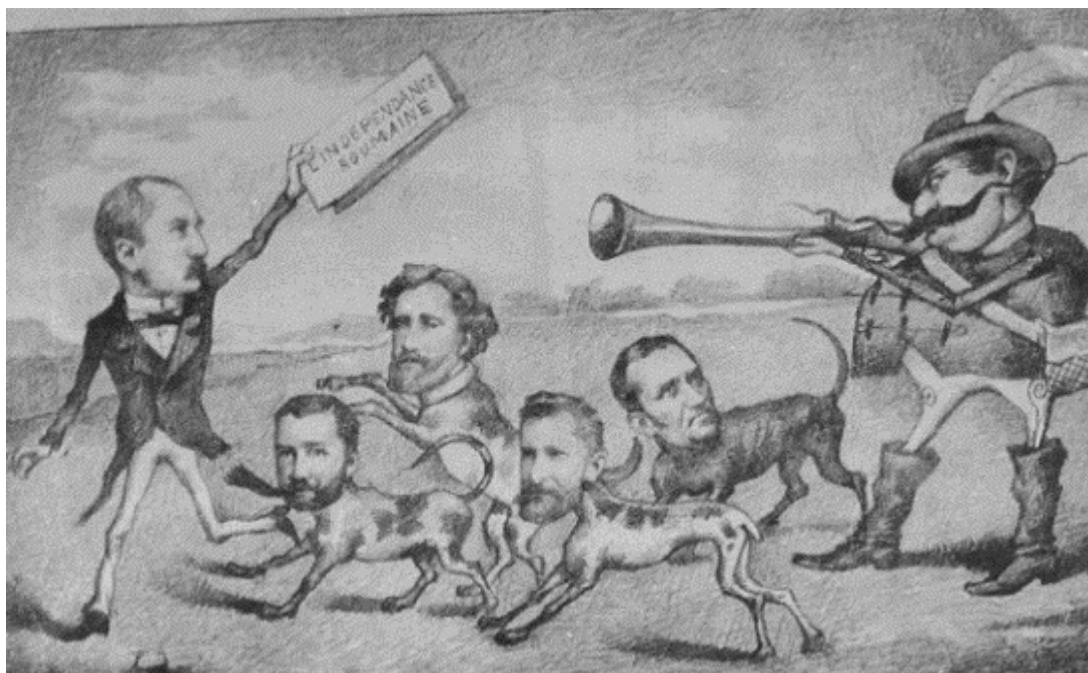
foarte vii în epocă, iar prin 1879 filosoful Vasile Conta câștigase notorietate națională dezvoltând unul asemănător prin presă⁶), Bismack amenințase Regatul României cu declararea războiului (printr-o telegramă secretă către rege). Împăratul Wilhelm I al Germaniei transmisese, de asemenea, o scrisoare de amenințări, în care soma România să intre în alianță militară, spunând textual: „*Cu sau fără alianță, România trebuie să subscrie la condițiile învingătorului*” (asta aducea aminte de Congresul de pace de la Berlin, când României i s-au impus condițiile la masa verde, deși fusese învingătoare pe câmpul de luptă), Rusia cerea, de asemenea satisfacții. Trebuia făcut ceva, iar guvernul a făcut totul și încă ceva pe deasupra. I se cerea să retracteze și să-și prezinte scuze: Petre Grădișteanu (autorul discursului iredentist de la Iași) a mers, în persoană, la Viena să-și ceară scuze – dar l-au însoțit și ministrul de externe, D. A. Sturdza și ministrul C. Stătescu. Cu misiuni asemănătoare în lumea germană se afla Regina Elisabeta, mergea acum Carol I însuși – și se mai aflau I. C. Brătianu, P. P. Carp și Titu Maiorescu. În vara aceasta fierbinte se coace alianță – iar fructul va fi cules în toamnă, printr-o iscălitură rece și discretă a lui I. C. Brătianu.

Toate episoadele de mai sus sunt bogat reprezentate în caricaturi de epocă – și am reprodus în cărțile mele câteva cu scopul și numai cu scopul de a arăta că avem de-a face cu un spirit public, un climat înțeles ca atare de către lumea care trăia în acele zile.

Chiar în ziua dezvelirii monumentului lui Ștefan cel Mare de la Iași, armata austro-ungară executa ample manevre militare la granița României, pichetul de

grăniceri români de la Ițcani era capturat, pur și simplu (în urma unei înscenări) de către un detașament austriac, militarii români fiind degradați și purtați pe jos, prin Suceava, ca să-i vadă mulțimea, fiind etichetați ca agresori... Eminescu este printre puținii ziariști români care se revoltă: în timp ce la Iași se ridică statuia lui Ștefan – la Suceava, cetatea de scaun a domnitorului, militari români sunt purtați în lanțuri spre pușcărie. În același timp, generalul belgian Brialmont, chemat de către rege în țară să facă planuri genistice de apărare a capitalei (de la el ne-a revenit/rămas, între altele, fortul Jilava, actuala pușcărie) era somat, amenințat cu scoaterea din rândul armatei, la el în țară, dacă nu părăsea România...Toate acestea, la 28 iunie și în zilele imediat următoare.

Émile Galli trebuia expulzat, așadar, pentru că el relatase pe larg serbările de la Iași, iar ziarul său franțuzesc internaționalizase brusc chestiunea. Atâția alți ziariști trebuiau neutralizați într-un fel sau altul. Chiar ziarul *Timpul* din 29 iunie (numărul care conține editorialul eminescian despre libertatea presei) dă o știre pe pagina întâi de acest fel: „*Ni se spune că guvernul român ar avea de gând să mai expulzeze încă și alți străini, în urma cererilor unor puteri străine. – Dăm știrea sub rezervă.*”⁸Ziarul *Binele public* dă informații mai ample: sunt căutați ziariștii din București pentru a li se verifica actele – iar cei care nu au cetățenia română sunt expulzați, ca și Émile Galli.

Emile Galli, directorul ziarului L' Indépendance roumaine, expulzat la 28 iunie 1883. Caricatura îl înfățișează în postură de vânat, pe urmele sale fiind, în chip de câini de vânătoare, D. A. Sturza, I. C. Brătianu, Petre Grădișteanu și Gheorghe Chițu. Pușcașul este Contele Gustav Kalnoky, ministrul afacerilor externe al Austro-Ungariei.

România a luat, repet, măsuri urgente: Petre Grădișteanu împreună cu Eugen Stătescu, fostul ministru de externe (vezi-i și în caricatura de mai sus în chip de câini de haită; în altele apar des făcând lașe temenele puternicilor Europei), vor merge în persoană la Împăratul, la Viena, pentru a-și cere scuze pentru discursul din 6 iunie. Ei pleacă pe 28 iunie cu „Trenul fulger”, acum pus pe șine din București.

Într-o zi atât de bulversată politic, Ioan Slavici pleacă din țară, Maiorescu de asemenea (după amiază, imediat ce a rezolvat cu internarea lui Eminescu la doctorul Șuțu) – și, cum spune primul dintre ei: „Eminescu era vorba să plece la Botoșani”.

Acest „era vorba” din amintirile atât de încâlcite

ale lui Slavici înseamnă o vorbă vorbită anterior, o hotărâre sau decizie luată. Eminescu nu mai pleacă, însă, și este prins sau se lasă prins în vârtejul evenimentelor din București. Arestarea lui de către comisarul de poliție Câță Niculescu a însemnat eveniment public în toată regula, cu scandal și tam-tam, iar înserierea între celelalte percheziții, spurgeri de sedii, expulzări etc. pune cel puțin sub semnul întrebării intenția autorităților. În fond, care era problema de tulburare a ordinii publice, adică motivul arestării? – Că într-o baie poetul ședea închis de câteva ore. Cum poate fi tulburată ordinea publică într-o baie – și încă, în așa fel încât să fie nevoie de furgonul poliției, al spitalului, de martori, prieteni etc.? Iar această arestare a fost premeditată – sub forma unei prezervării, desigur, a unei protecții – de către prietenii lui Eminescu, aceia care de dimineață îi făcuseră rost de bilet de internare prin Titu Maiorescu.

Acestea sunt, desigur, legături între evenimente. Nu avem o dovadă certă că a existat un „complot” sau o „conspirație” în jurul lui Eminescu – și nu știu dacă istoria va putea oferi vreodată un asemenea „act” scris. Eu mi-am plasat cercetările sub semnul lui Eschil, al cărui *Agamemnon* este drama „logomanției” (ghicire în cuvânt, discurs) – și citez des mai ales versul *to gar topazein tou saf eidenai diha*, care înseamnă că a face legături între lucruri, a căuta coincidențele, este diferit de a ști clar. În această piesă *Corul* este personaj principal și încă de la început presimte că regina Clitemnestra pune la cale crima împotriva lui Agamemnon, merge apoi pas cu pas pe urmele presimțirilor, face chiar o filozofie a presentimentului, vrea să-l avertizeze pe rege la

sosirea lui în Argos – totuși, nu este absolut sigur că se află în fața preparativelor unei crime, își dă seama de aceasta doar în momentul când crima se produce. Și atunci, la ce bun să mai prevezi viitorul când nu-l poți schimba? Totuși, acest *topazein* este omenesc și zeiesc, este necesar și angoasant de obligatoriu: trebuie să treci prin întâmplări pentru a o deduce pe cea care urmează.

Acum, recent, în aceeași ordine a coincidențelor, trebuie să amintesc importantul cuvânt la mormântul lui Eminescu, ținut în dimineața zilei de 16 iunie 2018 de către distinsul istoric, Dl. prof. Gheorghe Iscru. Dânsul a studiat aplicat documentele privitoare la 28 iunie 1883 – și conchide cu o întrebare: de ce prietenii lui Eminescu nu l-au cooptat pe poet în acest grup restrâns care pregătea alianța secretă cu Puterile Centrale? Mai ales că el nu gândea politic mult diferit față de ei, era un bun cunoscător și un admirator al culturii germane: în loc să fie exclus, eliminat, trebuia pus alături în barcă.

Independent de Dl. Gheorghe Iscru, aceeași observație este făcută de D-na Ilina Gregori. Dânsa nu crede că s-ar fi organizat un „complot” pentru eliminarea lui Eminescu – aducând asemenea argumente: *„Luările de poziție eminesciene în chestiunile actuale de politică externă concordă în bună parte, prin realismul lor în primul rând și orientarea decis anti-rusească, cu strategia micului grup de confidenți ai regelui care pregăteau alianța secretă cu Puterile Centrale. Ele infirmă ca atare explicațiile pe care se sprijină versiunea complotului infam contra poetului-gazetar.”* ⁹Iată o chestiune care ar putea să țină de logica faptelor: cum să dai la o parte un adept al ideilor tale?! Și

totuși, istoria are logica ei.

Dl. Alex Stoenescu a ținut, prin anul 2006 cred, un serial răsunător la un post de televiziune important, despre familia Brătienilor – explicând în detalii cazul Domnitorului Alexandru Ioan Cuza care, deși dorea el însuși principe străin, deși îl căuta și era gata să-i ofere coroana al cărui garant se considera (conform înțelegerii anterioare lui 1859) – totuși a fost eliminat când s-a găsit principele, a fost scos brutal din joc pentru ca meritul să nu-i revină.

Alexandru Ioan Cuza a fost sacrificat în 1866, arestat chiar de șeful gărzilor sale – pentru a se pune în practică ideile pe care el însuși le nutrea! Aceasta este epoca, acesta este climatul. Punându-mi, și eu, întrebarea de ce n-a fost cooptat Eminescu între cei care au înfăptuit alianța secretă din 1883 – mi-am dat răspunsul în acest sens, făcând legătura cu situația lui Cuza. D-nii Gheorghe Iscru, Alex Stoenescu și D-na Ilina Gregori (dânsa nu se întreabă, ci doar bovarizează, feminin, vai, prea feminin, pe marginea istoriei) reinventează cazul, ca dovadă că există un *topazein* etern în noi. Eschil ar putea răspunde și de data aceasta.

Nu avem documente. Știm, însă, ce cascadă de evenimente mărețe s-a declanșat în ziua aceea, mai știm că de acum înainte Eminescu – cu toate că se va însănătoși după câteva luni – nu va mai fi persoană publică și nimic din ce va face sau scrie nu va mai fi credibil. Urmează pentru el 6 ani de zile de *moarte civilă*. Conceptul exista în epocă, moartea civilă sau politică însemna scoaterea cuiva din viața publică – și Eminescu, în anii săi de glorie, la *Timpul*, a rostit (scris) o asemenea condamnare la moarte civilă. Era la 14 martie 1881, imediat după

proclamarea Regatului: liberalii se gândesc să-l roage pe Dimitrie Lecca să facă declarația formală în Parlament – iar Eminescu este unul dintre cei mulți care se indignează. Într-adevăr, Dimitrie Lecca fusese, la 11 februarie 1866, cel care-l arestase pe Al. I. Cuza în palat (iată, iarăși revine numele domnitorului în atenție). Fusese șeful gărzilor domnitorului, prestase jurământ de credință în fața sa – iar acum îl pune în cătușe. În *Timpul* din 14 martie apare, după numele lui D. Lecca, în editorialul de pagina întâi (text neeminescian) semnul crucii și data 11 februarie 1866 – ceea ce va inflama presa oficială.

Eminescu revine cu explicații teoretice, la 18 martie, spunând răspicat: armata ca instituție se bazează pe jurământul militar, iar acest militar a murit la 11 februarie 1866, când și-a încălcat jurământul – a murit civil adică; el poate trăi până la adânci bătrânețe, poate să-și mănânce în liniște pensia – dar nu mai are dreptul să rămână sau să revină în viața publică. Cel care l-a trădat pe Cuza îl poate trăda oricând și pe Carol. Totuși, Dimitrie Lecca va fi Președintele Senatului, și va rămâne mult timp în funcție după 13 martie 1881 când a reîmbrăcat haina militară, ridicat la rangul de general pentru meritele sale deosebite.

Eminescu suferă, la propriu, acest tip de moarte civilă pe care-l prefigurează (și care rămâne doar prefigurat) pentru trădătorul lui Cuza – între 1883-1889 – fără a fi, însă, la mijloc, motive atât de întemeiate: o formă fără fond.

Mai mult chiar: însuși Alexandru Macedonski a avut parte de o asemenea condamnare la moarte civilă. După epigrama publicată sub numele său în revista *Literatorul*, în luna august 1883, Grigore Ventura

este acela care reacționează public, în limba franceză, în *L'Indépendance roumaine*, 4/16 august (ziarul a fost preluat de către Al. Ciurcu de la abia exilatul Émile Galli; Ventura fusese și va rămâne redactor la foaia franceză), numind gestul „Une infamie”. Al. Macedonski replică dur prin presă – iar Ventura revine în acești termeni: „*Pentru mine, d. Macedonski este un om moralmente mort, și n-am să imit conduita sa față de Eminescu, lovindu-l când este la pământ. Requiescat in pace.*” Am atras atenția că această polemică trebuie citită în cheia momentului. Macedonski nu-l numește în mod expres pe Eminescu, se referă doar la „Un X... pretins poet”. După anunțul bolii și destituirii lui Eminescu, din 28 iunie, nu s-a mai scris nimic despre poet, nu s-a dat vreun comunicat, etc. Iată că la mijlocul lui august Grigore Ventura găsește pretextul să afirme ferm că Eminescu este „pretinsul poet X...”, că el a înnebunit și că acest lucru îl spune Al. Macedonski într-o epigramă. Abia această ieșire în presa franceză autentică, certifică oarecum, nebunia. Este motivul pentru care trebuie să fim extrem de prudenți în interpretările acestei sume de coincidențe. Grigore Ventura îl duce pe Eminescu la baia Mitrașewski, el anunță poliția că poetul face acolo o scenă de nebunie, el pleacă de la locul faptei – iar acum, în august, tot el anunță public boala folosindu-se ca pretext de o epigramă. Totul are aspect de cabală.

În fond, lucrurile se pot limpezi întrucâtva dacă ascultăm și opinia unui filosof, l-am numit pe dl. Constantin Barbu. Recitind și comentând împreună aceste izvoare narrative, dânsul a pus această dilemă: Ori Eminescu era prea mic – și atunci lumea sa nu s-a încurcat prea mult cu eliminarea lui (urmând a fi recuperat ulterior, ca poet) – ori era

prea mare, prea temut adică, fiind membru marcant al Partidului Conservator, redactor încă activ la *Timpul*, foarte bine ținut minte din polemicile de până acum chiar dacă în ultima vreme scria mai puțin – și atunci aceeași lume a trudit îndelung, a avut ceva de furcă să creeze momentul și să-l fixeze în istorie. Din această dilemă, vorba lui Caragiale, nu putem scăpa. Eminescologia ca știință pulsează între „micimea” și „grandoarea” lui Eminescu. Se observă, însă, că cei care aleg primul termen al dilemei minimalizează și momentul 28 iunie 1883. O fac pe cont propriu: nu poți crede în „morală” lui Grigore Ventura, de pildă, acela care chiar la moartea lui Eminescu, lângă catafalcul său, a ținut un discurs prin care lăuda poetul în mod convențional – și veștejea ziaristul cu pasiune și chiar cu aversiune. Titu Maiorescu notează în jurnalul său „A vorbit și nebunul indiscret de Ventura”¹⁰ (citez din memorie). Nebun, ca toată lumea aceasta... Indiscret, însă, în stil propriu, cu proiect și program.

N. Georgescu

Sursa: Mihai-Eminescu.Ro

¹ I.L. Caragiale: *O scrisoare pierdută*, Actul II, Scena 3.

² Sorin Cristescu, *Carol I – Corespondența privată 1878 – 1912*, Editura Tritonic, București, 2005.

³ Scrisoarea din 21 iunie / 3 iulie, către Maria de Flandra, sora sa; generalul belgian Brialmont se afla în țară, pe lângă Galați, pentru a studia terenul, la rugămintea personală a lui Carol I, în vederea construirii unei linii de fortificații; presa străină a considerat că el este consultant într-o eventuală trecere armată a munților pentru Ardeal; adăugăm în această paranteză că, în context, Imperiul Austro-Ungar a ordonat și a executat manevre militare în Ardeal pentru intimidarea

Regatului României, manevre conduse de însuși Arhiducele Franz Ferdinand.

4[□] Scrisoarea din 28 iunie / 10 iulie 1883, către Karl Anton de Hohenzollern, tatăl său. Scrisoarea este trimisă de la Sinaia, unde regele se afla de două zile: suntem exact pe 28 iunie 1883, când Grigore Ventura vrea să-l ducă pe Mihai Eminescu la Palatul Cotroceni ca să-l .. împuște pe rege. Deplasările suveranului erau, desigur, publice, toată lumea, și mai ales presa, știa că el este în drum spre Germania. Ventura nu prea are cui spune că Eminescu îl căuta pe rege în capitală – doar dacă, iarăși se impune constatarea, – dacă suntem ferm convinși că poetul era cu adevărat nebun de legat și nu mai știa pe ce lume se află).

5[□] Scrisoare din 25 august / 6 septembrie 1882, către același.

6[□] Articolul, intitulat „Viitorul României pregătiti de d-nii Brătianu și Kogălniceanu”, a fost publicat în *Presa*, 10 feb. 1879, și reluat cu ample comentarii în mai toate ziarele (vezi: *Octav Minar, Filosoful Conta*, Ed. C. Sfetea, f.a., p.717-726.

7[□] Traducerea d-lui Sorin Cristesc (în scrisoarea lui Carol I din 25 iulie / 6 august 1883 către tatăl său).

8[□] *Timpul*, 26 iunie 1883.

9[□] În revista *Observator cultural* ,14-20 iunie 2007,p.8-9.

10[□] T.Maiorescu: *Însemnări zilnice*, ed. cit., vol. III, la 16 iunie 1889.